

BO'LAJAK LOGOPEDLARNI MAXSUS MAKTAB BOLALAR BILAN OLIB BORILADIGAN PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK TUZATISH ISHLARINI USULLARI

*Xonbabayeva Madinabonu Asqarjon Qizi
Qo'qon Davlat Pedagogika Instituti O'qituvchisi
Solijonova Gullola Saidjon Qizi
Sattorova Dildora Mirzaakbarovna
Nasriddinova Ra'no Abdusalom qizi
Qo'qon Davlat Pedagogika Instituti Talabalari*

Annotatsia: ushbu maqola bo'ljak logopedlarni kasbiy kompetentligini shakllantirishda maxsus maktab bolalari bilan olib boradigan pedagogik-psixologik tuzatish ishlarini dastlabki yo'nalishlarini, ish faoliyatini nomadan boshlashlik to'g'risidagi bilimlarini mustaxkamlashga qaratilgan.

Kalit so'zlar: diagnostika, maxsus ta'lim, psixik rivojlanish, kasbiy kompetentlik, korreksiya, pedagogik jarayon.

Аннотация: данная статья направлена на закрепление начальных направлений педагогико-психологической коррекционной работы с детьми-специалистами в формировании профессиональной компетентности будущих логопедов, а также их знаний о начале работы без имени.

Ключевые слова: диагностика, специальное образование, психическое развитие, профессиональная компетентность, коррекция, педагогический процесс.

Annotation: this article is aimed at consolidating the initial directions of pedagogical and psychological correction work with special school children in the formation of professional competence of future speech therapists, as well as their knowledge about starting work without a name.

Key words: diagnostics, special education, mental development, professional competence, correction, pedagogical process.

So'nggi yillarda mahalliy va xorijiy maxsus pedagogikada bolalar rivojlanishidagi og'ishlarni imkon qadar tezroq tuzatishga qiziqish sezilarli darajada oshdi. Tuzatish pedagogik ishining erta boshlanishi hayotning birinchi oylaridan boshlab ota-onā qaramog'isiz qolgan bolalar tarbiyalanadigan internat muassasalarida alohida ahamiyatga ega bo'lib, ularning rivojlanishi noqulay ijtimoiy-psixologik omillar bilan biologik xavf omillarining kombinatsiyasi bilan belgilanadi. , shu jumladan, bolaning onasi yoki uning o'rnini bosuvchi shaxs bilan hissiy va psixologik aloqadan mahrum qilish.

Tuzatish pedagogik ishining mazmuni bolaning yoshiga, uning rivojlanish darajasiga va buzilishning tuzilishiga qarab farq qilishi mumkin. Mutaxassislar e'tiboriga taqdim etilgan tavsiyalar ustida ishlashda biz bolalar uyida bolalarni tarbiyalash va o'qitish bo'yicha mavjud dasturga tayandik (E.L.Frucht, 1987). Shu

bilan birga, biz e'tiborimizni psixomotor rivojlanishining buzilishi bo'lgan hayotning birinchi yilidagi bolalarda psixologik neoplazmalarni bosqichma-bosqich, ketma-ket shakllantirish jarayonida tuzatuvchi ta'sirlarga qaratdik.

I tuzish pedagogik ishining bosqichi

Vizual orientatsiya reaksiyalarini rivojlantirish

Ushbu ish sohasining maqsadlari: vizual yo'naltirish faoliyatini shakllantirish, atrof-muhitdagi vizual yo'nalish, vizual konsentratsiyani rivojlantirish va kuzatish.

Ushbu bosqichdagi tuzatish ta'limining mazmuni yorqin va xilma-xil o'yinchoqlarda va kattalar yuzida vizual konsentratsiyani rivojlantirish, harakatlanuvchi va tovushli narsalar va gaplashayotgan kattalar uchun kuzatuvni (50-60 sm masofada) shakllantirishni o'z ichiga oladi. bola kattalarning "ko'krak ostida" holatida yoki supin holatida (o'yin maydonchasida, o'zgaruvchan maydonchada, stolda, kattalar tizzasida).

Eshitishni yo'naltirish reaksiyalarini rivojlantirish.

Maqsadlar: bolaning eshitish orientatsiyasi faoliyatini shakllantirish, atrof-muhitdagi eshitish orientatsiyasi, eshitish konsentratsiyasini rivojlantirish va kosmosda tovushni lokalizatsiya qilish.

Hissiy ijobiy reaksiyalarni rivojlantirish.

Vazifa: birinchi hissiy ijobiy reaksiyalarni rivojlantirish.

Treningning mazmuni birinchi tabassumni uyg'otish va rag'batlantirish uchun bolaning taktil, vestibulyar, vizual va ovozi taassurotlarini boyitishga qaratilgan. Keyinchalik, tabassum ijtimoiy ta'sirlarga (ko'rinishi, ovozi, kattalarning tabassumi, kattalarning bolaga hissiy va og'zaki murojaati) javoban uyg'otadi, mustahkamlanadi va saqlanadi.

Kattalar bilan hissiy muloqot qilish uchun zarur shart-sharoitlarni ishlab chiqish

Maqsadlar: boshqa bolaga vizual konsentratsiyani shakllantirish va unga nisbatan hissiy ijobiy munosabat.

Tengdoshlar o'rtasida birinchi hissiy aloqalarni shakllantirish uchun boshqa bolaga vizual konsentratsiyaning davomiyligini ishlab chiqish kerak. Chaqaloq boshqa kattaroq bolaning yoniga orqa tomoniga yotqiziladi. Kattaroq bola bilan hissiy aloqada bo'lganida, kattalar kichkintoyning vizual e'tiborini jalb qilish uchun undan g'o'ng'irlash yoki g'o'ng'irlash tovushlarini chiqaradi va keyin boshqa bolaning yuzida vizual konsentratsiyaga erishadi.

Qo'lning ohangini, qo'l va barmoqlarning fiziologik holatini normallashtirish.

Ishning ushbu yo'nalishi nerv-mushak tonusining buzilishi shaklida vosita buzilish sindromi bo'lgan bolalar uchun zarurdir. Nutqni shakllantirishda qo'l harakati rivojlanishining rolini hisobga olsak, ushbu ish sohasining ahamiyati ayniqsa katta.

Qo'l harakatlarini rivojlantirish

Maqsadlar: qo'llarning taktil sezgirligini boyitish, ob'ektlarni surish, ushlash va his qilishning birinchi harakatlarini shakllantirish.

Kaft (ushlash) refleksiga asoslanib, bolaning xavfsizlik va xavfsizlikka bo'lgan ehtiyojini qondiradigan, qo'llarning taktik sezgirligini boyitib, teginish hissi paydo bo'lishini tayyorlaydigan, yumshoq va issiq narsalarni refleksli ushlab va ushlab turishni rag'batlantirish kerak. ularni bir qo'li bilan urib, boshqasini ushlab, tizzasidan, oyog'idan ushlab, kattalarning yuzini, o'z yuzingni yotgan holatda, kattalar tizzasida, moyil holatda his qilish.

Bolani qo'llari bilan past osilgan o'yinchoqlarga tegizishni, ularni ushlab va ularni his qilishni taklif qiling.

Umumiy harakatlarning rivojlanishi

Harakat va aqliy rivojlanishning birligi va o'zaro ta'siri bo'yicha erta bolalik pedagogikasining pozitsiyasini hisobga olgan holda, darslarda defektolog umumiy harakatlarni shakllantiradigan o'yinlar va mashqlardan faol foydalanishi kerak. Har bir bola uchun o'yinlar va mashqlar nevrolog va fizioterapiya shifokori bilan birgalikda bolaning yoshi, harakat buzilishi sindromi va harakat rivojlanish darajasini hisobga olgan holda tanlanadi.

Maqsadlar: bolalarning umumiy motor faolligini rivojlantirish, boshni gorizont va vertikal holatda ushlab turish qobiliyatini rivojlantirish, gorizont holatda oyoqlarni qo'llab-quvvatlashni rivojlantirish (orqa tomonda yotish).

Nafas olishni normallashtirish

Nafas olishni normallashtirish, ayniqsa, markaziy asab tizimiga erta zarar etkazilgan bolalar uchun, genezisi miya gipoksiyasi bo'lgan, nafas olish tizimining nomukammalligi tufayli erta tug'ilgan bolalar va tez-tez kasal bo'lgan bolalar uchun ayniqsa muhimdir. Har bir bola uchun nafas olish mashqlari to'plami pediater va fizioterapevt bilan birgalikda tanlanishi kerak. Hayotning birinchi yilida erta tug'ilgan chaqaloqlar uchun V.L.Strakovskaya va V.E.Ladygina (1990, 1991) tomonidan tavsiya etilgan nafas olish mashqlarini qo'llash maqsadga muvofiqdir.

Tuzatish ishlarining birinchi bosqichida nafas olish mashqlari nafas olish va ekshalatsiyani faollashtirishga qaratilgan bo'lishi kerak.

Artikulyatsiya organlarining holati va faoliyatini normallashtirish

Artikulyatsiya organlarining holati va faoliyatini normallashtirishga yuz, lablar, til mushaklarini massaj qilish va artikulyar gimnastikaning passiv mashqlari orqali erishiladi. Massaj va artikulyatsiya mashqlari mushaklarning ohangini normallashtirishga yordam beradi va kinestetik hislarni rag'batlantiradi.

Tuzatish-pedagogik ishning ii bosqichi (rivojlanish darajasi 3-6 oylik normal rivojlangan bolalarga muvofiq bolalar bilan ishlash)

Hissiy ijobiy javoblarni rivojlantirish

Maqsadlar: o'zaro tabassum, "jonlanish majmuasi" va kulgini rivojlantirish.

Emotsional-ijobiy reaksiyalarni rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlarni yaratish uchun kattalar hissiy va nutq ta'sirlari bilan taktik, vestibulyar, vizual va ovozli ta'sirlarning kombinatsiyasidan faol foydalanishi mumkin. "Uyg'onish kompleksi" ning shakllanishi bolaning qo'llari va oyoqlari bilan o'ynash orqali osonlashadi.

Bolalar o'rtasidagi birinchi aloqalarni shakllantirish

Ushbu yo'nalishdagi tuzatish-pedagogik ishning ikkinchi bosqichida asosiy vazifa - qiziqishni rivojlantirish, bolalarning bir-biriga nisbatan hissiy munosabati, boshqa bolaning harakatlariga va u chiqaradigan tovushlarga taqlid qilish.

Bolalar bir-biriga qaragan holda oshqozonlariga joylashtiriladi. Voyaga etgan odam boshqa bola ko'rayotgan chaqaloqqa mehr bilan gapiradi. Agar vizual konsentratsiyaga erishib bo'lmasa, u holda kattalar bolaning qo'llarini tirsaklari bilan qo'llab-quvvatlab, chaqaloqni boshqa bolaga bir oz siljitadi va qo'shnisining yuzini qo'llari bilan bog'laydi. Uzoq muddatli vizual konsentratsiyani o'rnatish boshqa bola tomonidan qiziqarli o'yinchoqni namoyish qilish orqali yordam beradi. Boshqa bolalarga qarash va ularga quvonch ko'rsatish uchun qulay shart-sharoitlarni yaratish uchun bolalar kattalar qo'lida tik holatda raqs o'yinlarini o'ynaydilar, shuningdek, kattalar bir bolani boshqasiga ko'rsatsa, u bilan gaplashganda tanishish o'yinlari, uni yaqinlashtirish va boshqa bolalardan uzoqlashish.

Qo'lning ohangini, qo'l va barmoqlarning fiziologik holatini normallashtirish

Ishning ikkinchi bosqichida massaj qo'llarning ohangini normallashtirishga qaratilgan. Sinflarda silash, ishqalash, yogurma va tebranish usullari qo'llaniladi. Har xil lint cho'tkalari, massaj to'plari va massaj cho'tkalari keng qo'llanilishi mumkin. Massaj texnikasi bilan bir qatorda, ishning ushbu bosqichida jismoniy terapiya usullari qo'llaniladi: bolaning bir yoki ikki qo'lini tirsak yoki bilak qo'shimchasida fiksatsiya bilan silkitish; bo'g'irlarda fiksatsiya bilan oyoq-qo'llarining o'zaro chayqalishi; "og'irlikda" chayqalish; to'p, bom, rolik ustida tebranish.

Faol nutq uchun zarur shart-sharoitlarni ishlab chiqish

Maqsadlar: bolaning vokal faolligini rivojlantirish, g'uvullash va "qo'shiq aytish" ni rivojlantirish, g'o'ng'irlashdan g'o'ng'irlashga o'tish, ovozli taqlidni rivojlantirish.

Bolaning tovush faolligi va g'o'ng'irlash hissiy-nutq aloqasi jarayonida rivojlanadi, bu, masalan, bolaning g'o'ng'irlashida uchraydigan "qo'ng'iroq", g'o'ng'ir qo'shiqlar, bolalar qofiyalari va unli tovushlarni kuylash orqali osonlashtiriladi. G'o'ng'irlashdan g'o'ng'irlashga o'tish uchun bolalar bilan o'yinlar o'ynaladi, ular lablarning ritmik yopilishi va ochilishiga olib keladi, bu esa lab tovushlarini talaffuz qilish imkoniyatini yaratadi. Bolaning lablarining tebranishini rag'batlantirish proto tovushlarni talaffuz qilish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi.

Tuzatish-pedagogik ishning III bosqichi (psikomotor rivojlanish darajasi normal rivojlanayotgan bolalarning 6-9 oyliklariga to'g'ri keladigan bolalar bilan ishlash)

Sensor rivojlanishi

Maqsad: atrof-muhitni differentsial idrok etishni rivojlantirish.

Vizual idrok etish va vizual farqlashni yaxshilash uchun bolalarga rangi, shakli va o'lchami bo'yicha katta o'yinchoqlar taklif etiladi. Ko'zgu idrokini shakllantirish

ustida ish davom etmoqda: bola o'zini, kattalarni va boshqa bolani ko'zguda tekshiradi. Vizual intizorlikni rivojlantirishga katta vaqt ajratish kerak: ob'ektning ma'lum bir joyda paydo bo'lishini kutish holati, yarim yashirin o'yinchoqni, keyin esa butunlay yashiringanini topish qobiliyati. Bolalar tushgan o'yinchoqning harakatini kuzatishni o'rganadilar.

Hissiy ijobiy javoblarni rivojlantirish

Vazifa: yorqin farqlangan his-tuyg'ularni rivojlantirish.

Eng muhimi, bolada qahqaha va harakatni jonlantirishni rivojlantiruvchi o'yinlar (balon, sovun pufakchalari, kutilmagan qutilar, ochiq o'yinlar - "Men yetib olaman", "Shoxli echki" va boshqalar); tabaqalashtirilgan his-tuyg'ular kattalar ovozi bilan intonatsiyasini farqlash va "biz" va "begona" kattalarni farqlash asosida shakllanadi.

Artikulyatsiya organlarining holati va faoliyatini normallashtirish

Bu vaqtda qo'llaniladigan massaj texnikasi artikulyatsiya organlarining harakatlarini rivojlantirishga va g'iybat paydo bo'lishiga yordam berishi kerak. Artikulyar gimnastika proprioseptiv va kinestetik hislarni rivojlantirish uchun bolaning mushaklarining qarshiligini rag'batlantirishga qaratilgan.

Korreksion pedagogik ishning IV bosqichi

(psikomotor rivojlanish darajasi 9-12 oylik normal rivojlanayotgan bolalarga to'g'ri keladigan bolalar bilan ishlash)

Umumiy harakatlarning rivojlanishi

Maqsad: mustaqil yurishni rivojlantirish.

O'yinlar va mashqlar orqali bola ikki qo'lidan, keyin bir qo'lidan yordam bilan yurishni o'rganadi. Bolalarning birinchi qadamlarini qo'yish, ob'ektdan narsaga o'tish, ularning e'tiborini yorqin va tovushli o'yinchoqlarga qaratish tavsiya etiladi va tayanchsiz turishga va mustaqil ravishda, tayanchsiz yurishga o'rgatiladi.

Turli pozitsiyalarda muvozanatni saqlash qobiliyati mustahkamlanadi: yotish; orqa tarafingizda, oshqozoningizda, yoningizda, o'tirganingizda.

Nafas olishni normallashtirish

Ishning ushbu bosqichida nafas olish mashqlari nafas olish va ekshalatsiyaning kuchini va davomiyligini oshirishga qaratilgan.

Passiv nafas olish mashqlari bilan bir qatorda, bu davrda ba'zi bolalar uchun taqlid elementlarini kiritish bilan faol nafas olish harakatlarini rag'batlantiradigan o'yinlar o'ynash mumkin.

Artikulyatsiya organlarining holati va faoliyatini normallashtirish

Yuzning chaynash mushaklarining differentsial massaji mushaklarning ohangini normallashtirishga va kinestetik hislarni rag'batlantirishga qaratilgan.

Faol nutq uchun zarur shart-sharoitlarni ishlab chiqish

Vazifa: yangi bo'g'inli bo'g'inlarga va birinchi bo'g'iq so'zlarga taqlid qilishni rivojlantirish.

Ish bolaning gapida bo'lmagan bo'g'inlarga taqlid qilishni o'z ichiga oladi va "ko'chirish" usuli qo'llaniladi.

Birinchi bo'g'iq so'zlarni o'rganish bola va kattalar o'rtasidagi ob'ektga asoslangan o'yin hamkorlik jarayonida eng muvaffaqiyatli bo'ladi. Bolalarning harakat va emotsional faolligi, imo-ishoralar bilan qo'shilib, g'o'ng'irlash va g'o'ldiradigan so'zlarni qo'llash g'o'ng'irlashni o'zlashtirishni sezilarli darajada osonlashtiradi.

O'yinlar va mashqlar paytida bolaning va kattalarning asosiy pozitsiyalari

Amalga oshirilayotgan ishlarning muvaffaqiyati uchun muhim shart - bu o'yinlar va mashqlar paytida bolaning va kattalarning pozitsiyalari tizimi.

Bola va kattalar o'rtasidagi aloqa pozitsiyalari hali ham faol qo'llanilishi kerak: bolaning "kattalar tizzasida o'tirish", "kattalarning oyoqlari orasiga o'tirish", "kattalarning oyoqlari orasida o'tirish, yuzma-yuz o'tirish" rivojlanishiga hissa qo'shadi. ob'ektiv harakatlar, faol nutq va nutqni tushunish uchun zarur shart-sharoitlar, kattalar bilan hamkorlik.

ADABIYOTLAR

1. Xanbabayev, Shohruhbek. "Bo'lajak pedagog-psixologlarni ma'naviy-ruhiy tarbiya faoliyatiga tayyorlashning ijtimoiy pedagogik zarurati." *O'zMU xabarlari-BECTHIK HVY3* (2022).
2. Dilshodjon o'g'li, Khonbabaev Shoxruxbek. "THE SOCIO-PEDAGOGICAL NECESSITY OF PREPARING FUTURE PEDAGOGS-PSYCHOLOGISTS FOR SPIRITUAL, SPIRITUAL AND EDUCATIONAL ACTIVITIES." *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal* 10.12 (2022): 1525-1529.
3. Xonbabayev, Shoxruxbek. "BO'LAJAK PEDAGOG-PSIXOLOGLARNI MA'NAVIY TARBIYA FAOLIYATIGA TAYYORLASHNING IJTIMOIIY-PEDAGOGIK ZARURIYATI." *Наука и инновация* 1.11 (2023): 49-51.
4. Daughter, Musayeva Farangiz Norbek. "Laws of mental development of children with hearing impairment." *Science Promotion* 1.1 (2023): 36-43.
5. QIZI, XONBABAYEVA MADINABONU ASQARJON. "Kasbiy faoliyatda zamonaviy logopedni kompetentligini rivojlantirish yo'llari." *International Conference on Developments in Education Hosted from Delhi, India*. Scienceweb-National database of scientific research of Uzbekistan, 2023.
6. Xonbabayeva, Madinabonu, and Mohigul Fayzimatova. "MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA UCHRAYDIGAN DISLALIYA NUQSONINING BARTARAF ETISH USULLARI." *Development of pedagogical technologies in modern sciences* 2.6 (2023): 39-42.
7. QIZI, XONBABAYEVA MADINABONU ASQARJON. "THE IMPORTANCE OF USING FAIRY TALE THERAPY IN THE PRIMARY

- CLASSES OF A SPECIAL EDUCATIONAL INSTITUTION." *Scienceweb academic papers collection* (2023).
8. Xonbabayeva, Madinabonu. "NUTQ BUZILISHI BO'LGAN BOLALAR UCHUN IKKI TILLI TA'LIM ASOSLARI." *Наука и инновация* 1.4 (2023): 231-234.
 9. Sobirkhanovna, Makhmudova Madinakhan, and Vakhobova Munirakhan Sadirdinovna. "PECULIARITIES OF SPEECH OF CHILDREN WITH MOTOR ALALIA SPEECH DISORDER." *Open Access Repository* 4.3 (2023): 851-858.
 10. Sobirkhanovna, Makhmudova Madinakhan, and Akhmedova Vazirakhan. "EFFECTIVE ORGANIZATION OF CORRECTIONAL-LOGOPEDIC WORK IN CHILDREN WITH CEREBRAL PALSY." *Open Access Repository* 4.3 (2023): 134-141.
 11. Shukhratovich, Makhmudov Khurshid. "Importance of didactic games in speech development of mentally retarded children." *Asian Journal of Multidimensional Research* 11.11 (2022): 20-23.
 12. Shuxratovich, Maxmudov Xurshid. "Socio-Psychological Of Children With Speech Impairment Adaptation Features." *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH* ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429 11.11 (2022): 243-248.
 13. Umarova, S. M. "Protecting the Environment of Uzbekistan from Environmental." *Emergencies Journal of New Century Innovations* 3.4: 130-135.
 14. Umarova, Saboxon Minovarovna, and Xurshida Murodova. "DUDUQLANISHNING KELIB CHIQISH SABABLARI VA OLDINI OLISH." *Интернаука* 4-3 (2020): 57-58.
 15. Muhammadjonova, Dilafruz. "ISSUES OF EFFECTIVE ORGANIZATION OF TEACHING WEAK HEARING CHILDREN TO WRITE." *Science promotion* (2023).
 16. Muhammadjonova, Dilafruz. "SPEECH DEVELOPMENT OF DEAF CHILDREN." *GALAXY INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL (GIIRJ)* (2023).
 17. Ibragimovna, Turg'unboyeva Zulxumor. "ZAIF ESHITUVCHI O'QUVCHILARNI NUTQIY SIFATLARINING RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI." *Science Promotion* 1.2 (2023): 131-138.
 18. Hatamjon o'g'li, Haydarov Islomjon. "EDUCATION OF STUDENTS WITH HEARING DEFECTS THROUGH SCIENCE LESSONS DEVELOPMENT OF SPEECH AND THINKING." *Open Access Repository* 4.3 (2023): 837-844.

19. Sabirovna, Shermatova Yaquxtxon. "KUYISHDA BIRINCHI TIBBIY YORDAM KO'RSATISH ASOSLARI." *ILMIY TADQIQOTLAR VA JAMIYAT MUAMMOLARI* 1.2 (2023): 12-17.
20. Rakhimovna, Teshaboeva Feruza. "IMPROVING THE EFFECTIVENESS OF TEACHING THE MODULE" SPECIAL METHODS OF TEACHING THE MOTHER TONGUE" IN HIGHER EDUCATION AS A PEDAGOGICAL, METHODOLOGICAL PROBLEM."
21. Rakhimovna, Teshaboeva Feruza. "USE OF ADVANCED FOREIGN EXPERIENCES IN COMPETITIVE TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN UZBEKISTAN." *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal* 11.5 (2023): 209-214.
22. Maxmudova, Madinaxon, and Babayeva Azizabonu. "RUHIY RIVOJLANISHI SUSTLASHGAN BOLALAR LUG'ATINING PSIXIK RIVOJLANISHI BILAN BOG'LIQLIGI." Conference Zone. 2022.
23. Sobirxanovna, Makhmudova Madinaxan. "PECULIARITIES OF WORKING WITH CHILDREN WITH MENTALLY RELATED IN THE CONDITIONS OF INCLUSIVE EDUCATION." (2023).
24. Madinaxan, Makhmudova, and Abdulkhakimova Zumradkhan. "WAYS OF FORMING THE READINESS OF CHILDREN WITH UNDERDEVELOPED SPEECH FOR WRITTEN SPEECH." (2023).
25. Sadikovna, Rakhimova Khurshidahon. "Objectives and tasks of cochlear implantation." *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal* 12.4 (2022): 671-675.
26. Sodiqovna, Rakhimova Khurshidahon. "Preparation of preschool children with cochlear implants for independent learning." *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences* 8.8 (2020): 159-161.
27. Sodiqovna, Rakhimova Khurshidahon. "Use Of Innovative Technologies In The Formation Of Speech Skills In Children With Hearing Disabilities." *Euro-Asia Conferences*. Vol. 1. No. 1. 2021.
28. Sadikovna, Rakhimova Khurshidakhon. "COCHLEAR IMPLANTATION: AN INNOVATION IN THE DEVELOPMENT OF TECHNOLOGY, MEDICINE, DEAF PEDAGOGY AND SPEECH THERAPY." *Open Access Repository* 4.2 (2023): 321-330.
29. Sadikovna, Rakhimova Khurshidakhon, and Rustamova Feruzabanu. "CONTRIBUTION OF CHARLES MIKHAIL EPE TO THE EDUCATION OF DEAF CHILDREN." *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal* 11.3 (2023): 563-566.

30. O'ghiloy, Rakhimova Khurshidakhon Sadikovna Kurbanuva. "CHILDREN WITH LOCAL MOVEMENT DEFECTS." *Confrencea* 3.03 (2023): 226-230.
31. Raximova, Xurshidaxon. "NATIONAL AND FOREIGN ADVANCED TRENDS IN HIGHER EDUCATION EFFICIENCY IMPROVEMENT." *JOURNAL OF NORTHEASTERN UNIVERSITY* (2022).
32. Shukhratovich, Makhmudov Khurshid, and Tahirova Mahliyo. "Ways To Increase The Vocabulary Of Mentally Retarded Children Of Preschool Age Based On Plot Role-Playing Games." *International Journal of Early Childhood Special Education* 15.2 (2023).
33. Shukhratovich, Makhmudov Khurshid, and Isodullayeva Iqboloy. "PHYSIOLOGICAL FOUNDATIONS OF SPEECH ACTIVITY." *Open Access Repository* 4.3 (2023): 765-771.
34. Эркабоева, Нигора, et al. "Педагогик маҳорат: схема ва расмларда." *Т.: "Наврўз"* (2012).
35. Erkaboeva, N., et al. "Pedagogical skills: in diagrams and pictures: Methodical manual." *Tashkent: TDPU named after Nizami* 14 (2012).
36. Эркабоева, Нигора Шерматовна. "ОСОБЕННОСТИ СОВРЕМЕННЫХ УЗБЕКСКИХ СЕМЕЙ." *Ученый XXI века* 4-1 (2016).
37. Sadikovna, PhD Rakhimova Khurshidakhon, and Sharafuddinova Zuhra. "FORMATION OF MATHEMATICAL CONCEPTS OF CHILDREN WITH HEARING DEFECT USING INNOVATIVE TECHNOLOGIES." (2023).
38. Komiljon, Raximova Xurshidaxon Sadikovna Sattarova Kamola. "PEDAGOGICAL AND EDUCATIONAL SYSTEM OF EDWARD SEGEN IN SPECIAL PEDAGOGY." *Confrencea* 3.03 (2023): 63-67.
39. Sadikovna, Rakhimova Khurshidakhon. "CORRECTIONAL AND PEDAGOGICAL WORK SYSTEM OF AUDITORY-SPEECH REHABILITATION OF CHILDREN WITH COCHLEAR IMPLANTS." *International Journal of Early Childhood Special Education* 14.6 (2022).